

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 11 februari 1938 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i gällande ordning för behandling av ärenden om folkpension och barnbidrag.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 181, vilken behandlats av andra lagutskottet, hava herrar *Bäcklund* och *Bergström* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till åtgärder åsyftande att den kommunala förskotteringen av folkpensionerna och barnbidragen blir obligatorisk och ej handhavd av fattigvårdsstyrelserna utan av andra kommunala organ, t. ex. pensionsnämnderna, samt att folkpensions- och barnbidragsansökningarna hos pensionsstyrelsen och pensionsnämnderna måtte vinna en hastigare behandling.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

I 11 § första stycket *lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering* föreskrives, att om kommun, sedan någon ansökt om folkpension, förskotterat pension åt honom, kommunen äger uppbära det först till betalning förfallande pensionsbeloppet, i vad det hänför sig till tid för vilken förskott utgivits, och därav tillgodogöra sig förskottet.

I fråga om barnbidrag finnes ett stadgande med i sak överensstämmande innehåll i 11 § *lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag*.

Beträffande handläggningen av ärende, som för prövning eller yttrande av pensionsnämnd inkommit till nämndens ordförande, gäller jämlikt 5 § i *instruktionen den 13 mars 1937 för pensionsnämnderna* (S. F. S. nr 69), sådant detta författningsrum lyder enligt kungörelse den 5 november 1937 (S. F. S. nr 921), att sådant ärende skall av nämnden handläggas snarast möjligt och, där fråga är om sökt barnbidrag, senast inom en månad samt eljest inom tre månader, såvida icke pensionsstyrelsen för visst fall annorlunda förordnar. Vidare stadgas i 30 § *lagen om folkpensionering*, att ändring i pensionsnämnds beslut må sökas hos pensionsstyrelsen genom besvär, vilka skola insändas till pensionsnämndens ordförande, så att de äro honom tillhanda sist å trettionde dagen efter beslutets meddelande, den dagen oräknad

då sådant skedde. Över anförda besvär skall nämnden avgiva yttrande att åtfölja handlingarna till pensionsstyrelsen. Enligt 9 § 1 mom. *lagen om barnbidrag* skall sistnämnda stadgande i tillämpliga delar gälla om behandlingen av ansökning om sådant bidrag.

Statens besparingskommitté framhöll i sitt betänkande angående socialförsäkringens organisation (stat. off. utr. 1925:8), att det icke sällan klagades över den långa tid, som i regel förflöte från sökandet av pension till dess pension första gången utbetalades, och att dröjsmålet vållade betydliga svårigheter för de sökande, som ofta tvingades att under tiden vända sig till fattigvården, vilken de just med pensionens tillhjälp hoppats undslippa. Besparingskommittén förordade därför, att, då pension beviljades av pensionsnämnd, den sökande skulle vara berättigad att av kommunens medel hos pensionsnämndens ordförande lyfta det av nämnden beräknade pensionsbelopp, som vid nämndens beslut förfallit till betalning, dock med rätt för kommunen att, om beslutet att bevilja sökanden pension fastställdes av pensionsstyrelsen, återfå det förskotterade beloppet.

Statens fattigvårdsinspektör förklarade i yttrande över kommittéförslaget, att han ansåge den föreslagna anordningen ur flera synpunkter olämplig samt att den ej stode i överensstämmelse med fattigvårdslagens bestämmelser, enligt vilka behovet skulle prövas av fattigvårdsstyrelsen. Även *Svenska landstingsförbundets styrelse*, *Svenska stadsförbundets styrelse* och *Svenska fattigvårdsförbundet* ställde sig avvisande mot det framförda förslaget.

Pensionsstyrelsen framhöll i anledning av kommittéförslaget, att styrelsen hade under övervägande ett förslag till en lagändring, som skulle i huvudsak innebära, att varje ansökning omedelbart efter det pensionsnämnden fattat beslut skulle insändas till styrelsen, där ärendet skulle förberedas men icke företagas till slutligt avgörande förrän besvärstiden utgått. Besvär kunde i vanlig ordning ingivas till pensionsnämndens ordförande, som i dylika fall skulle hos styrelsen begära ansökningshandlingarnas återsändande.

I motionen II: 69 till 1927 års riksdag yrkade herr Holmström i Gävle — i syfte att förkorta väntetiden för pensionssökande — att pensionsnämndens ordförande skulle åläggas att snarast möjligt och således utan att avvakta besvärstidens utgång insända pensionsnämndens beslut i ärendena jämte tillhörande handlingar till pensionsstyrelsen samt att besvär skulle av ordföranden omedelbart insändas till pensionsstyrelsen.

Pensionsstyrelsen, vars yttrande i ärendet inhämtades, avstyrkte av flera skäl motionen.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 16) anförde *andra lagutskottet*, att utskottet ansåge de i motionen uttryckta önskemålen om nedbringande av den tid, som förflöte mellan pensionsansökningens ingivande och pensionsbrevets utfärdande, värda allt beaktande. Då emellertid de av motio-

nären i sådant syfte föreslagna åtgärderna skulle medföra vissa praktiska olägenheter och icke vara så effektiva, att de skulle på ett avsevärt sätt förkorta väntetiden, samt frågan om åtgärder för väntetidens nedbringande torde komma att upptagas till övervägande i samband med den väntade allmänna revisionen av pensionsförsäkringslagen, ansåge sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till motionen och ej heller föreslå riksdagen att påkalla särskild utredning i ärendet.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

1928 års pensionsförsäkringskommitté föreslog (stat. off. utr. 1934: 18) i syfte att i någon mån förkorta väntetiden, att ansökningarna skulle av pensionsnämndsordföranden insändas till pensionsstyrelsen snarast möjligt efter det sammanträde, vid vilket de blivit av nämnden slutligt behandlade. För att pensionsstyrelsen icke skulle sakna kännedom om besvär i de ärenden, som sålunda hänskötes till styrelsen redan före besvärstidens utgång, föreslog kommittén, att besvär över pensionsnämnds beslut skulle ingivas eller insändas direkt till pensionsstyrelsen. Det skulle därjämte åligga pensionsstyrelsen att före ärendets avgörande höra pensionsnämnden över besvären. 3 ledamöter av kommittén reserverade sig emellertid på denna punkt, och *pensionsstyrelsen* anslöt sig av arbetstekniska skäl till reservanternas uppfattning.

Pensionsförsäkringskommittén uttalade vidare, att missförhållandet i fråga om väntetiden knappast torde kunna effektivt avhjälpas på annat sätt än genom en anordning i huvudsaklig överensstämmelse med besparingskommitténs ovan omnämnda förslag. Det oaktat hade pensionsförsäkringskommittén, med hänsyn bland annat till de vägande erinringar mot detta förslag, som tidigare framförts från statens fattigvårdsinspektör m. fl., funnit sig icke kunna tillstyrka en obligatorisk föreskrift om utgivande i förekommande fall av kommunala pensionsförskott. Däremot skulle det vara synnerligen önskvärt om kommunerna, såsom redan på en del håll skett, mera allmänt ville frivilligt införa en sådan anordning. I syfte att befordra en utveckling i önskvärd riktning på ifrågavarande område hade kommittén i sitt förslag intagit en bestämmelse om rätt för kommun, som förskotterat av pensionsnämnd beviljad pension, att av det till betalning först förfallande pensionsbeloppet tillgodogöra sig förskottet.

Med anledning av detta stadgande anförde *Svenska fattigvårds- och barnvårdsförbundet* i yttrande över sistnämnda förslag, att det funne själva tanken om förskottering av pension tilltalande men önskade rikta uppmärksamheten på vissa svårigheter, som syntes kunna uppstå, särskilt i sådana fall, där pensionsansökningen avsloges och kommunen därför komme att sakna möjlighet att återfå det utgivna beloppet. Förbundet syftade här på den rättsliga ställning, som kunde anses tillkomma den hjälp åt behövande, som faktiskt utgivits av kommunala medel. I saknad av andra bestämmelser

än de av kommittén föreslagna syntes det kunna göras gällande, att detta belopp vore att anse såsom fattigvård. För undvikande av svårigheter av angivet slag ville förbundet förorda, att det i lagtexten infördes ett direkt medgivande för kommunerna att, sedan pension av pensionsnämnd beviljats, av kommunala medel lämna förskott å pensionen, med särskild föreskrift, att vad som sålunda utgivits icke finge betraktas såsom fattigvård.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 217 till 1935 års riksdag med förslag till lag om folkpensionering m. m. yttrade föredragande departementschefen, statsrådet Möller, att han icke kunde tillstyrka pensionsförsäkringskommitténs förslag rörande åtgärder i syfte att förkorta väntetiden. Departementschefen erinrade vidare, att i vissa yttranden över kommittéförslaget anvisats som en utväg till minskande av väntetiden, att besvärstiden skulle förkortas. Han framhöll emellertid, att det knappast syntes möjligt att åstadkomma någon mera väsentlig förkortning av besvärstiden utan att giva upphov till besvärande olägenheter. Detta sammanhängde med det sätt, på vilket pensionsförsäkringsverksamheten vore organiserad, nämligen med lokala organ, vilka merendels sammanträdde med långa mellanrum och vilkas beslut för att bli gällande måste fastställas av pensionsstyrelsen. Beträffande frågan om förskottering av folkpension anförde departementschefen, att det torde vara uppenbart, att förskott av folkpension icke finge medgivas utan prövning av den pensionssökandes behov. Denna prövning syntes i intet vara artskild från den, som förekomme i vanliga fattigvårdsärenden, och om pensionsansökningen avsloges, syntes förskottet böra kunna fortsätta att utgå såsom vanlig fattigvård. Tydligt vore även, att i så fall kommunen ägde återkräva förskottet av pensionssökanden. I betraktande av det anförda kunde departementschefen icke biträda fattigvårds- och barnavårdsförbundets förslag om en bestämmelse, att pensionsförskott aldrig skulle vara att anse såsom fattigvård. Förskottet syntes böra vara bundet vid de förutsättningar och former, som vore stadgade för utgivande av fattigvård, och om pensionsansökningen avsloges, jämväl vara att anse såsom sådant understöd.

Varken särskilda utskottet (utlåtande nr 1) eller riksdagen gjorde någon erinran mot dessa uttalanden.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 276 till 1937 års riksdag med förslag till lag om barnbidrag, m. m. har omnämnts, att i några yttranden över 1934 års barnpensioneringssakkunnigas förslag rörande barnbidrag efterlysts bestämmelser om vilket kommunalt organ, som skulle handhava förskottering av sådana bidrag. I ett yttrande hade därjämte ifrågasatts, huruvida de kommunala organen ägde tillgång till erforderliga medel för en dylik förskottering. Departementschefen uttalade i anledning härav, att den

kommunala förskotteringen av barnbidragen motsvarades av förskotteringen av folkpensioner och liksom denna torde få handhavas av det organ varje kommun funne lämpligt härför.

Någon erinran mot detta departementschefens uttalande gjordes icke vare sig av sammansatta stats- och andra lagutskottet (utlåtande nr 1) eller av riksdagen.

I förevarande sammanhang må uppmärksamheten fästas på en uppsats av t. f. generaldirektören i pensionsstyrelsen Konrad Persson i tidskriften »Folkpensioneringen» 1937 (sid. 156). I uppsatsen, som berör framställda klagomål över dröjsmål med pensionsärendenas behandling, uppgives sammanlagda tiden för ett pensionsärendes handläggning kunna som regel och under normala förhållanden skattas till omkring 5 månader. Till jämförelse må nämnas, att enligt tidigare verkställda utredningar den genomsnittliga väntetiden år 1925 utgjorde något mera än 8 månader och år 1928 omkring 6 månader (stat. off. utr. 1934: 18 sid. 231). I uppsatsen påvisas också den betydande ökning av antalet till pensionsstyrelsen inkomna ärenden, som på senaste tiden inträtt. Så t. ex. uppgick antalet under tiden den 1 januari —den 1 september 1936 inkomna ansökningar om tilläggspension till något över 30 000, medan antalet dylika ansökningar för samma tid under 1937 utgjorde nära 60 000. En betydande arbetsbelastning hade vidare vållats av att ett stort antal ansökningar till följd av dyrortsgraderingen inkommit från pensionstagare i dyrorterna. Enligt vad utskottet inhämtat utgjorde antalet intill 1937 års utgång inkomna ärenden av detta slag något över 100 000. Av dessa torde hittills omkring 90 000 hava avgjorts. I uppsatsen behandlas även de särskilda organisatoriska åtgärder, som inom pensionsstyrelsen vidtagits för att möta de ökade arbetsuppgifterna.

I direktiven för den av chefen för socialdepartementet den 3 januari 1938 utsedda kommittén med uppdrag att verkställa en översyn av socialvården hava fyra huvuduppgifter för utredningen angivits: 1) revision av fattigvårdslagen, vilken revision i vissa delar kunde antagas komma att beröra även barnavårdslagen, 2) granskning av lagstiftningen rörande såväl socialförsäkringen som övriga socialpolitiska stödåtgärder, framför allt ur synpunkten av dess effektivitet och tillräcklighet, 3) samordnande i görlig mån av socialvårdens olika grenar samt 4) omprövning av socialvårdsutgifternas fördelning mellan stat och kommun. Enligt departementschefens mening torde det med hänsyn till det synnerligen omfattande komplex av problem, som utredningsuppdraget berörde, komma att visa sig, att arbetet lämpligen kunde fördelas på delegationer och bedrivas etappvis. Att så skedde vore önskvärt jämväl ur den synpunkten, att vissa angelägna jämkningar i gällande lagstiftning, vilka kunde ske utan att förrycka utredningsarbetets all-

männa planläggning, icke borde undanskjutas, till dess resultatet av detta arbete i dess helhet föreläge.

Utskottet. I motionen har gjorts gällande, att den långa tid, som förflöte från sökandet av pension till dess pension första gången utbetalades, vållade svåra olägenheter. Spörsmålet om åtgärder till förkortande av denna tid har länge tilldragit sig uppmärksamhet. Av det ovan anförda framgår, att väntetiden så småningom nedbringats i ej oväsentlig grad. Alltjämt uppgår dock sammanlagda tiden för ett ärendes handläggning såsom regel och under normala förhållanden till omkring fem månader, i åtskilliga fall till avsevärt mera. Givet är, att den nya lagstiftningen om folkpensionering och barnbidrag ställt och även någon tid framåt kommer att ställa stora anspråk såväl på pensionsnämnderna som på pensionsstyrelsen och dess ombud i de olika distrikten. Även bortsett härifrån torde det möta svårigheter att nu åstadkomma någon mera väsentlig förkortning av väntetiden. De utvägar till minskande av denna, som från olika håll anvisats, hava i allmänhet mötts av starka betänkligheter. Pensionsstyrelsen har emellertid verkat för åstadkommande av en jämnare fördelning på olika tider av året av pensionsärendenas insändande till styrelsen. En snabbare handläggning av ärendena om barnbidrag torde även komma att vinnas genom den nyligen i instruktionen för pensionsnämnderna intagna bestämmelsen, att ärende av sådan art skall handläggas senast inom en månad, såvida icke pensionsstyrelsen för visst fall annorlunda förordnar.

En utväg att minska olägenheterna av en längre väntetid i förevarande hänseenden föreligger redan nu. Stadgandena i 11 § första stycket lagen om folkpensionering och 11 § lagen om barnbidrag förutsätta möjlighet för kommunerna att förskottera folkpension resp. barnbidrag, sedan ansöknings därom gjorts. Utskottet finner det önskvärt, att möjligheten av frivillig förskottering i allt större utsträckning beaktas.

Såväl frågan om åtgärder för åstadkommande av snabbare handläggning av ifrågavarande ärenden som spörsmålen om förskottering sammanhånga givetvis nära med de frågor av organisatorisk och annan art, vilkas utredning överlämnats åt kommittén för verkställande av översyn av socialvården. Med hänsyn härtill har utskottet icke funnit sådana skäl vara för handen, som böra föranleda riksdagen att i anledning av motionen göra någon framställning till Kungl. Maj:t.

Utskottet får därför hemställa,

- 1) att förevarande motion, i vad den avser åtgärder för åstadkommande av snabbare handläggning av ärenden rörande folkpension och barnbidrag, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

2) att förevarande motion, i vad den avser förskottering av folkpension och barnbidrag, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 februari 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Tamm, Heiding, Olof Carlsson**, *Elon Andersson, Sten* och *Ekströmer*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Olovson, Skoglund**, *Molander** och *Sandström* i Härnösand*, fru *Nordgren**, herr *Gardell* och fröken *Hesselgren**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
